

rents aplicacions i to estilètic de tots tres). Al costat de *tesquinar* es troba també la forma amb metàtesi *toriscar*, especialment en l'acc. 'retallar fraudulentament la moneda' (1617 i altre escrit del S. XVII), però també en un narrador costumista de 1872 (*DAG.*) amb un sentit com 'explotar, defraudar econòmicament', de matís pintoresc.

Encara és més valuós de constatar que també va coexistir amb aquesta una variant arcaica *tesquirar*, en l'acc. relativa a monedes com ducats, en doc. que prohibeix diverses coses «com encara aminvar-los de pes *tesquirant* o en altra manera» (Botet i Sisó, *Les Mon. Cat.* III, 418), en la qual hem de veure una varietat diferent de l'encreuament amb *tondre*, equiparable a la forma lleonesa *tesquillare*, i que ens acosta encara més a l'originari *esquilar*: entre els participis *tos* (de *tondre*) i *esquirat* era gairebé inevitable l'encreuament *tosquirat*, però també amb l'infinitiu *esquilar* era facilíssim l'encreuament amb la inicial del sinònim *tondre*, del qual resultava *tesquinar*.

Altrament, més enllà de la nostra frontera occidental, tenim fets paral·lels, car també allà trobem, en lloc del cast. propi *esquilar*, la forma amb *-r-* a l'Alt Aragó: Gistau *eskirare*, Echo *eskirá* 'esquilar', que a Ansó almenys, s'aplica no sols al bestiar sinó també a tallar els cabells de la gent (*BDC* XXIV, 169); també de Bielsa, on encara el 1965 l'anotava jo d'un muntanyenc, que m'explicava que *el añil* és «la lana primera *ke eskiran en os kordés*»; i Kuhn l'assenyala no sols allà sinó a Biescas de Tena i Loarre de Guara, *askirár* a Torla (i fins un *eskerár* a Fablo, entre Guara i Broto, que si no fos suspecte com a tan isolat, podria tenir interès etimològic), mentre que *eskilár* no ho va sentir més que a Panticosa (ambient acastellanat), *RLiR* XI, 105; *ZRPb*. LV, 624.

El cast. *esquilar* és molt freqüent ja en els clàssics entorn de 1600, i la forma amb *-l-* ja degué ser força més antiga, car ve a ser-li idèntica *desquilar* en els gloss. baix-aragonesos de c. 1400 (Bibl. Toledo i Escorial), on *d-* és ultracorrecció ben coneguda en aquest dialecte, i fins apareix com a variant d'un dels còdexs del *Fuero Juzgo*. D'altra banda *esquilar* apareix en els textos jurídics del Nord d'Aragó, en el S. XIII: *esquirado* i *esquirar* en Vidal Mayor (veg. el gloss.), *esquirar* c. 1300 («Fueros de Aragón», § 297.1), cf. encara el derivat *trasquirón* amb *-r-* en un inv. arag. de 1365 (*BRAE* IV, 341). Però també en molts parlars castellans es produí l'encreuament amb el descendent de *TONDÈRE* (*DCEC*, *TUNDIR*), d'on va resultar *tosquilar* a Santander i a Astúries: «el que pensando ir por llana / salió, por fin, *tosquiladu*» (Caveda-Canella, *Poesias Selectas en Dial. Astur.*, 1887, p. 210), «*tosquiltense* les oveies y la cabeza de la xente» (Rato), i amb fonètica lusitana el port. *tosquiar*, que ja es troba en Don Denis († 1325, cf. la nota 5 del *DCEC*).

Ara bé, allà es produí amb gran extensió una repercussió de la líquida, resultant-ne *trosquilar*: així ho trobem a la Montaña santanderina; només en part alterat, també per via fonètica, en *chosquilar*, que, paral·lelament al que acabo de dir, apareix en gallec i por-

tuguès com a *trosquiar*: així ja en el *Canc. da Vaticana* i en un seguit de textos dels Ss. XIV-XVI i dialectes actuals; en gallec el tenim en les *Cantigas* d'Alf. X (n.º 147) i en la *Grál. Estoria* de com. del S. XIV: «*poso em qué tempo trosquiassem os gaados*» (15.35, *trosquiar* 15.34, *trosquear* 150.35). Però també ací tenim l'encreuament, amb intervenció del sinònim més limitada.

En el parlar lleonès, ja gairebé gallec, de San Ciprián de Sanàbria, apareix *tesquillare* (Krüger), i molt més estès *tresquilar* ja amb la repercussió, que apareix en una munió de textos medievals castellans des de mitjan S. XIII fins al XVII (veg. *DCEC*, nota 8) i resta dialectalment fins avui (d'on una forma local basca *triskilatatu*). Hi ha *tresquilat* en el Vocab. Català-Alemanya de 1502 (§ 282), que existint *tesquilar* en català, podria ser forma genuïna (si bé en aquest vocabulari hi ha castellanismes, que fa que no hi puguem comptar gaire). En tot cas en castellà aquesta fou la forma primera i bàsica, que després es canvià en *trasquilar*, que tendeix a predominar des de mj. S. XVI (i potser ja apareix en algun text des de mj. S. XV), deguda a adaptació a *tras-* forma normal del prefix *TRANS-* en castellà (el qual, però, vulgarment ha estat *tres-* des d'antic).

L'etimologia germànica⁴ *SKĒRAN* (gdt. *skairan, veg. detalls al principi), és irreprotxable des del punt de vista semàntic i lexicològic, puix que és el mot que vol dir 'esquilar' en totes les llengües germàniques; i és natural que el mot dels senyors es contagiés als pastors i ramaders, quan el bestiar era una de les principals bases tributàries en el món feudal (cf. l'allusió implicada en la història de Tiberi); i la cura del cavall era preocupació primordial del cavaller. No hi ha més ensopegall que els dos detalls fonètics al·ludits a dalt. Pel que fa al canvi de *-r-* en *-l-* (que estant tan documentades les formes romàniques en *-r-*, així com així semblava obstacle frèvol), vaig creure que es podia explicar simplement per una diferència de matís que pogué existir entre la *-r-* germànica i la *-r-* romànica (a manera del que passà tan copiosament amb els arabismes, cf. però el que en dic en relació amb *esquilar* en *EntreDL* III, especialment p. 164). Avui això no ho descarto però no puc deixar de posar-ho en gran dubte, vist que en tants anys d'estar-hi atent no n'he vist cap altre cas clar en germanismes, com sigui que el del cast. *espuela* allegat allí deu ser degut simplement a trivialitzar la terminació.

Crec ara, més aviat, que és un canvi posat en marxa per la dissimilació, havent-hi hagut primer repercussió en *tesquilar/tosquilar* > *tresquilar/trosquilar*; i, en aquest, dissimilació en *tresquilar/trosquilar/trasquilar* (ajudant-hi encara la immixció del prefix *TRANS-*); des de la variant encreuada, tan freqüent a totes tres llengües hispàniques, la *-l-* s'havia de contagiar, inevitablement, a *esquilar* fent-ne *esquilar*. Que en català hi hagi ben pocs testimonis de les variants en *tr-* no és objecció forta, vist que tota la documentació del nostre mot restà literàriament escassíssima, en la seva qualitat de «vox ignobilis», que les seleccions lingüísti-